

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЖИТОМИРСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА

***ПСИХОЛОГІЧНЕ ОБСТЕЖЕННЯ ШКОЛЯРІВ, ЩО ПОТРЕБУЮТЬ
КОРЕКЦІЇ РОЗУМОВОГО РОЗВИТКУ***

*Методичні рекомендації до лабораторних занять з курсу
«Патопсихологія», «Основи патопсихології» (частина II)*

Укладачі: Н.Ф. Портницька

І.М. Тичина

Житомир
Вид-во ЖДУ ім. І. Франка
2016

УДК 159.97(075.8)
ББК 88.484я73
П 86

*Рекомендовано до друку Вченою Радою Житомирського державного університету імені
Івана Франка
(протокол № 11 від 26 червня 2015 р.)*

Рецензенти:

Горбунова В.В. – доктор психологічних наук, провідний науковий співробітник Лабораторії психології малих груп та між групових відносин Інституту соціальної та політичної психології НАПН України

Шаюк А.В. – кандидат медичних наук, лікар-невролог КУ ЦМЛ №1, м. Житомир

М 54

Психологічне обстеження школярів, що потребують корекції розумового розвитку: Методичні рекомендації до лабораторних занять з курсу «Патопсихологія» (у 2-х частинах) / [уклад. Портницька Н.Ф., Тичина І.М.] – Житомир: ЖДУ ім. І.Франка, 2016. – Ч.ІІ. – 24 с.

Методичні рекомендації до лабораторних занять з курсу «Патопсихологія» розроблено відповідно до місця та значення дисципліни за структурно-логічною схемою, передбаченою освітньо-професійною програмою бакалавра з напрямку підготовки 6.030102 «Психологія». Вона спрямована на організацію роботи студентів на лабораторних заняттях.

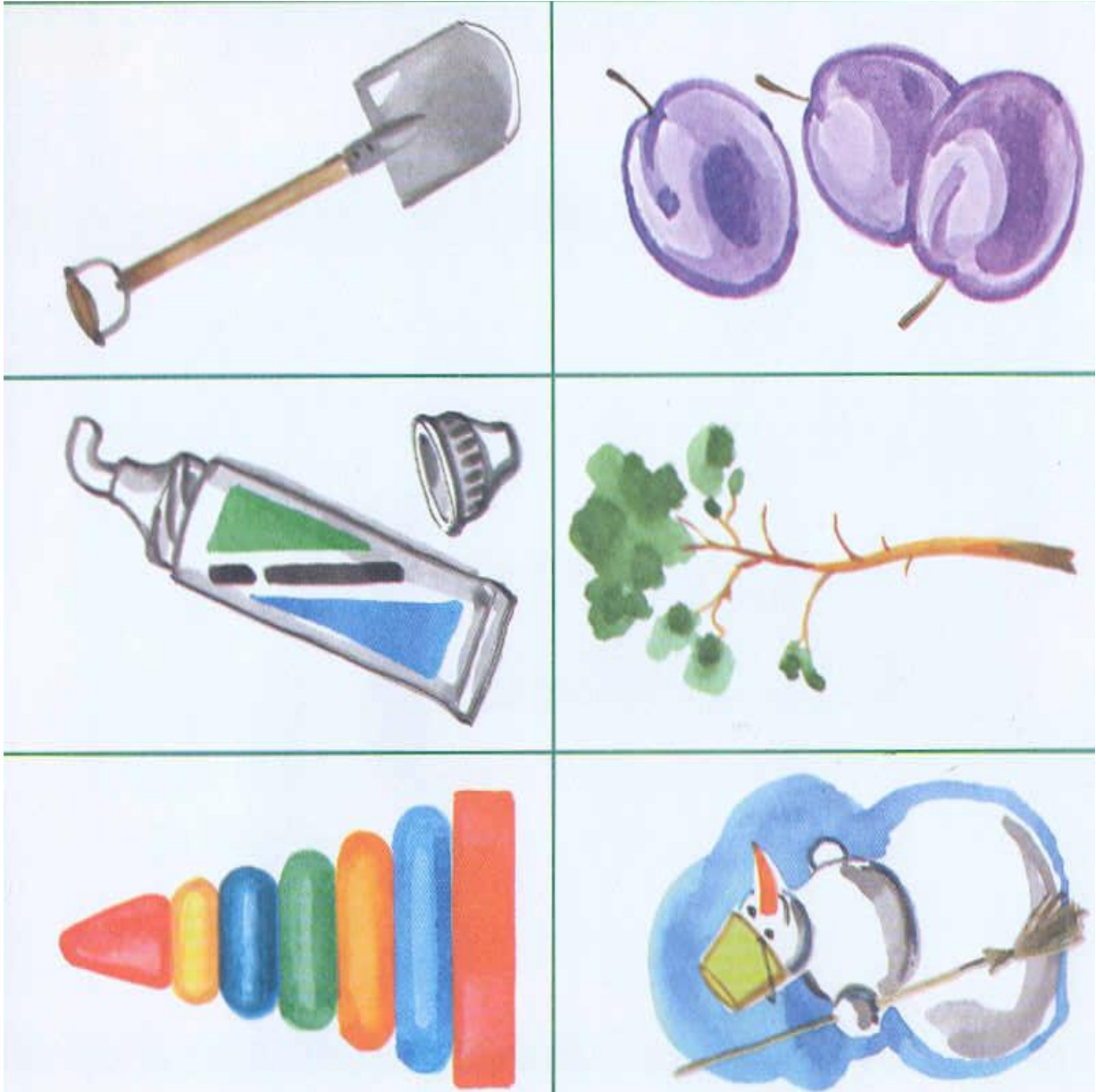
Методичні рекомендації складаються з таких структурних компонентів: вступ, методичні рекомендації до організації та протоколи психологічного обстеження школярів, що потребують корекції розумового розвитку (1-10 класи), додатки зі стимульним матеріалом.

УДК 159.97(075.8)
ББК 88.484я73
П 86

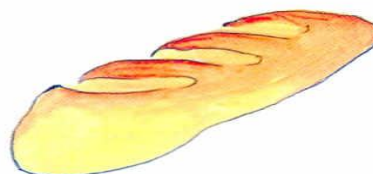
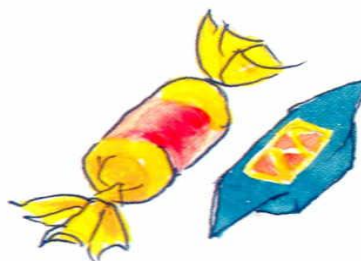
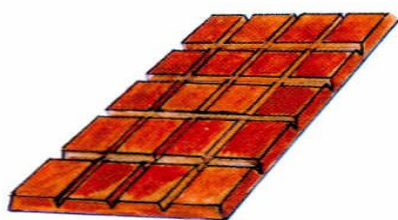
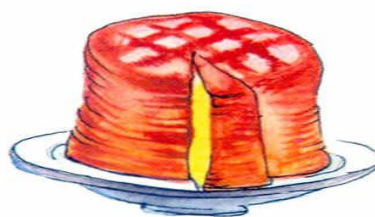
ЗМІСТ

Стимульний матеріал для організації дослідження (I клас)	4
Стимульний матеріал для організації дослідження (IV клас)	13
Стимульний матеріал для організації дослідження (IIV клас)	21

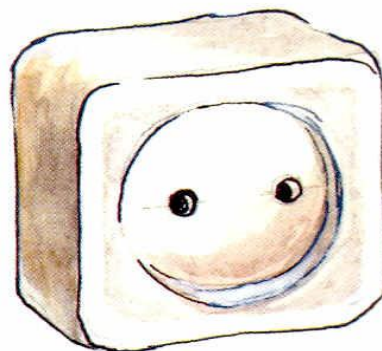
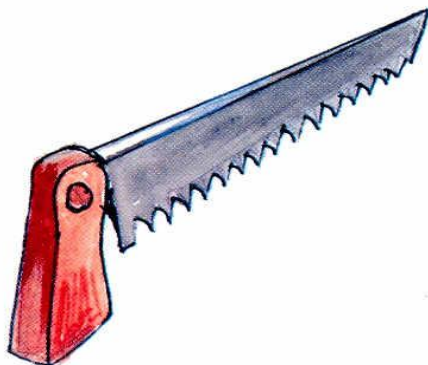
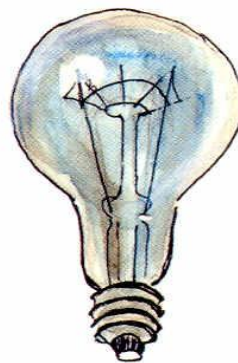
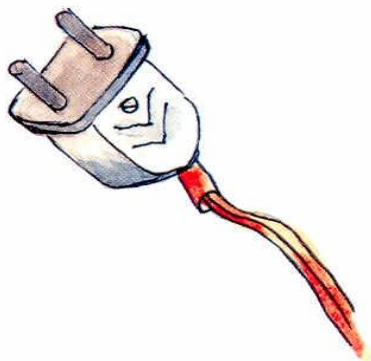
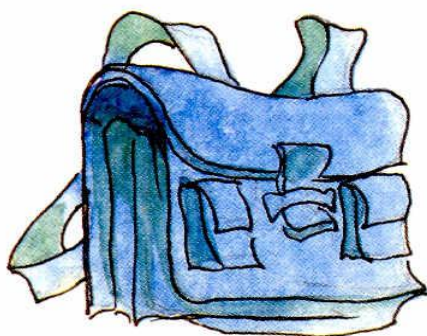
Стимульний матеріал для організації дослідження (I клас)
Словниковий запас

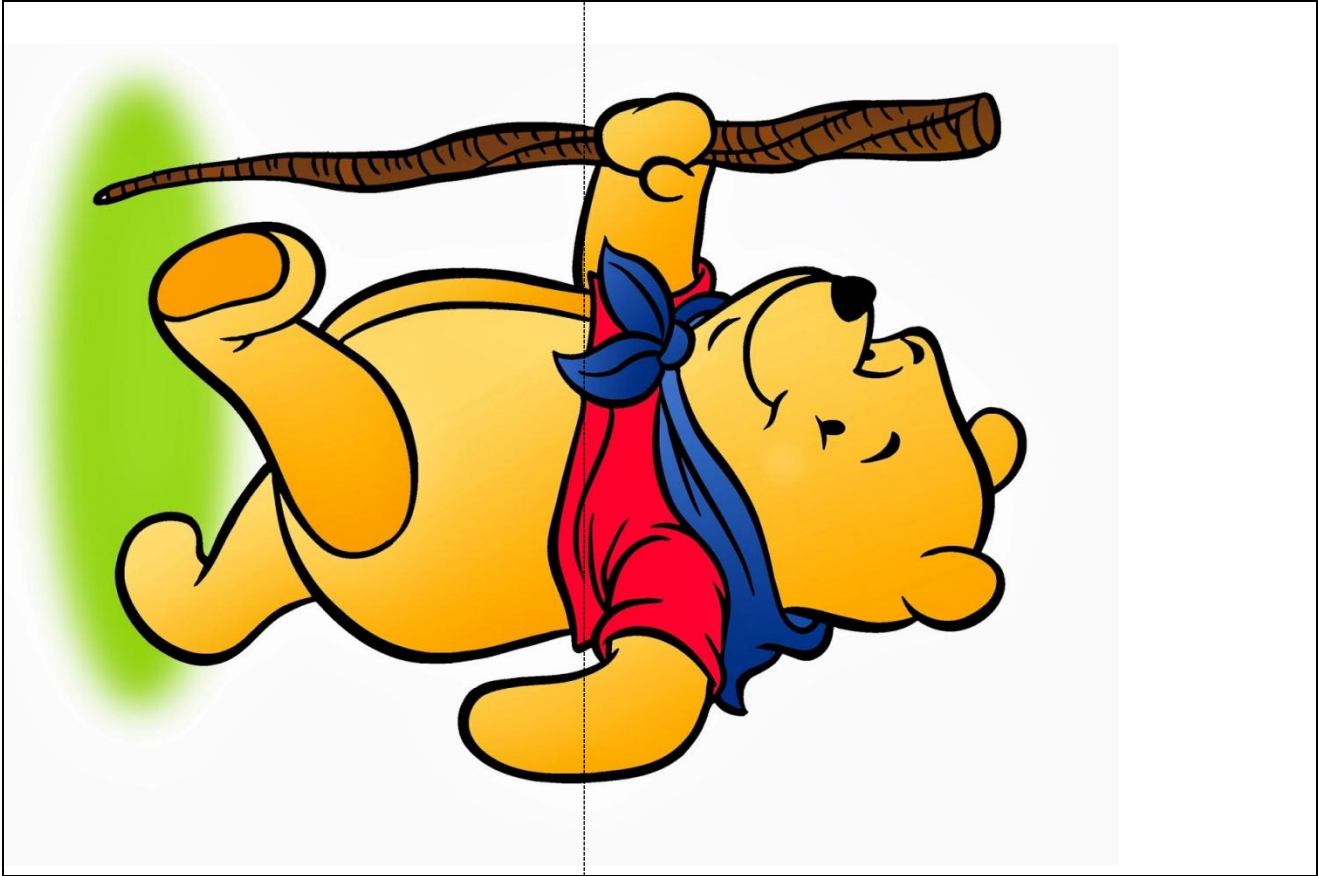
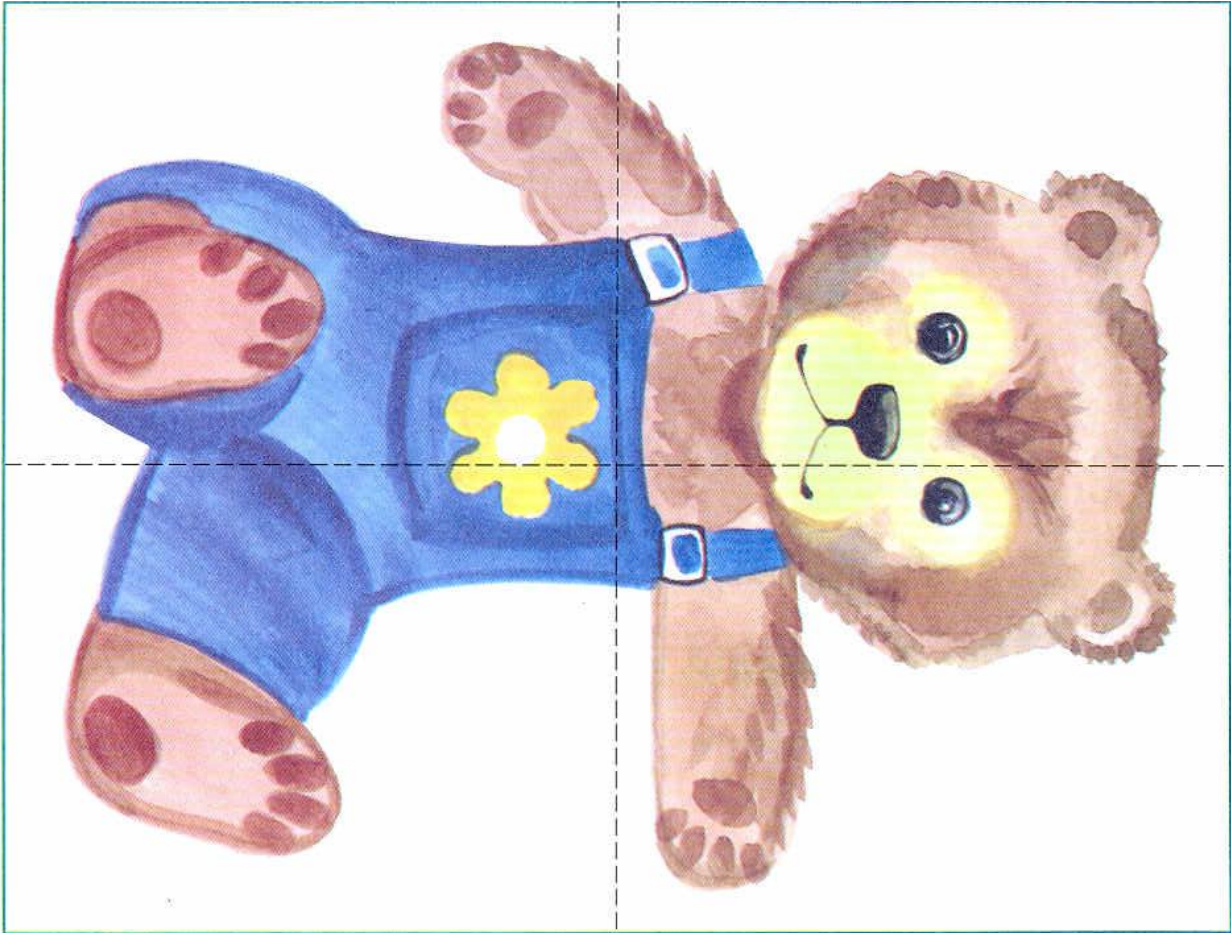
Словниковый запас

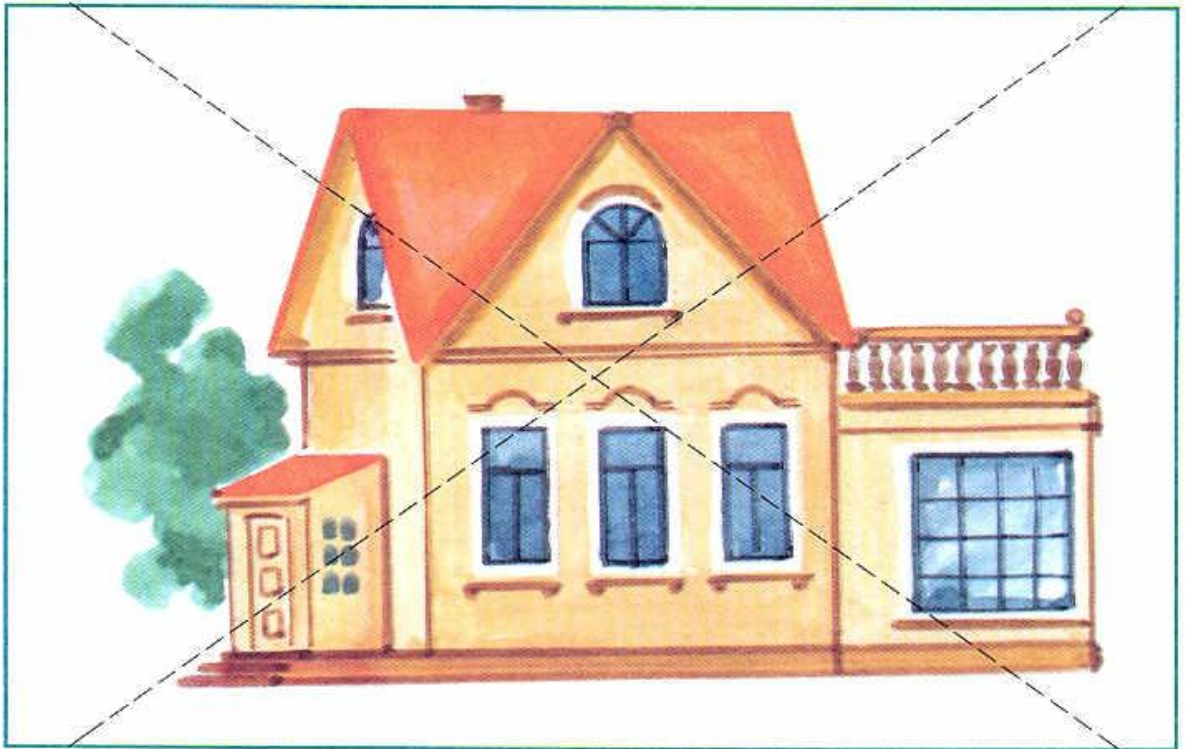
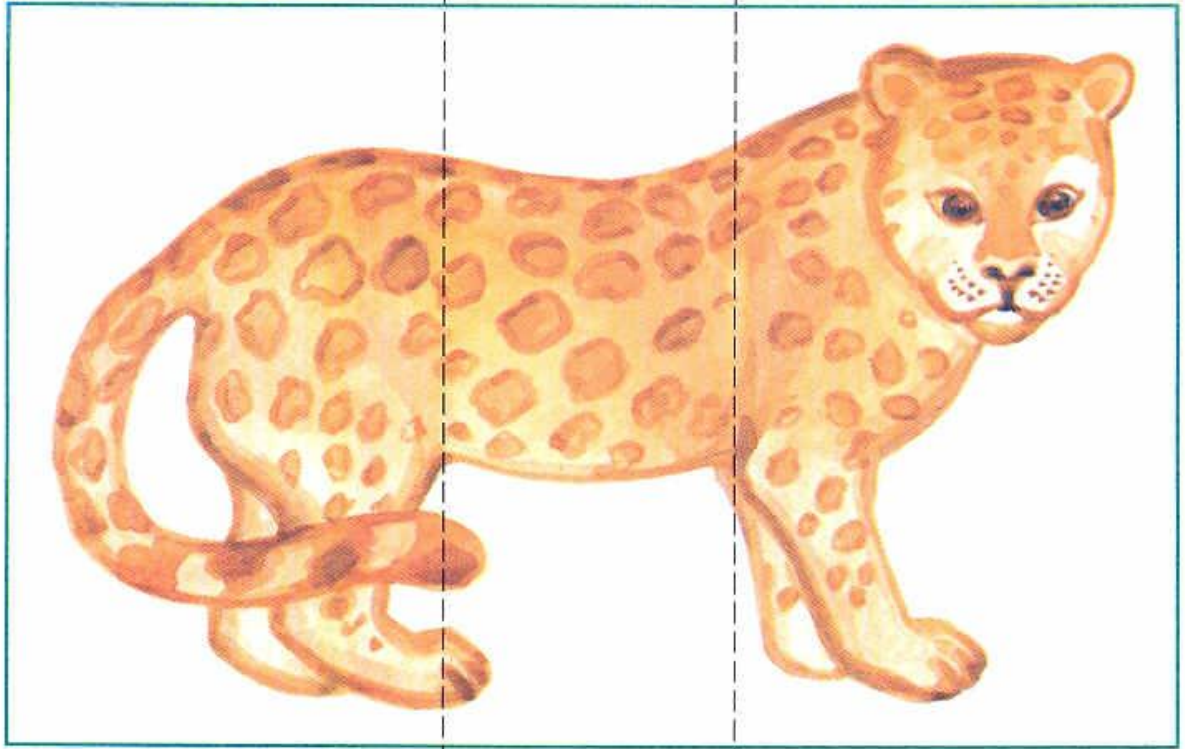

Словниковый запас

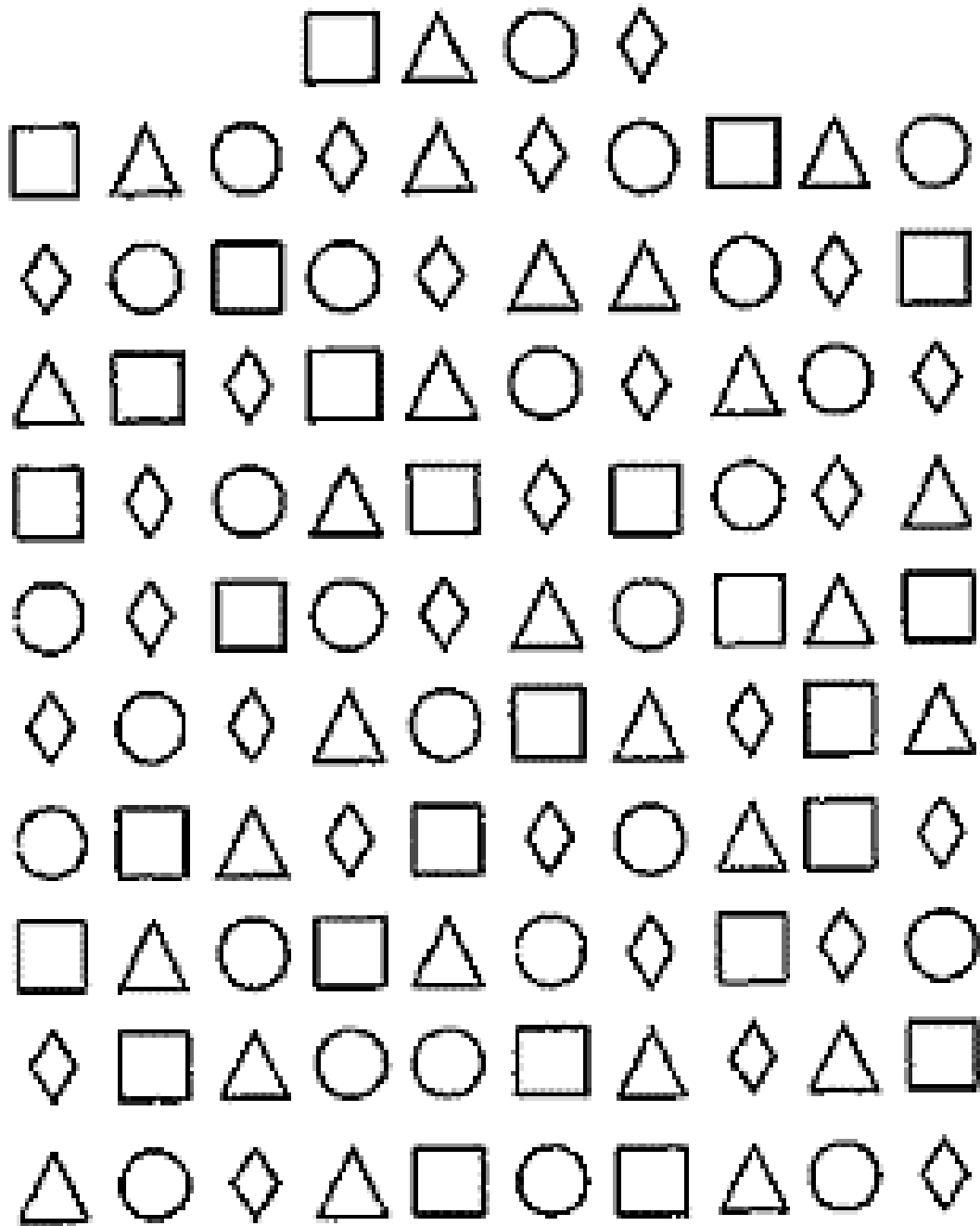

РОЗРІЗАНІ МАЛЮНКИ

БЛАНК ВИКОНАННЯ ЗАВДАННЯ ЗА МЕТОДИКОЮ ПЬЄРОНА-РУЗЕРА

**Приклад протоколу дослідження особливостей оперативної механічної пам'яті
Заучування 10 слів (О.Р.Лурія)**

Стимульний матеріал	Пред'явлення										Відстрочене відтворення через 30 хв (1 год)	
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10		
ліс	+	+	+	+	+							
хліб								+	+	+		+
вікно	+	+										
стіл												
брат	+	+	+		+							+
кінь												
гриб		+	+		+							+
голка												
мед					+							
вода	+		+		+							
Зайві слова	вогонь	вогонь										
Кількість відтворених слів	4	4	4	1	5			1	1	1		3

За протоколом може бути складена «крива запам'ятовування». Для цього на горизонтальній осі відкладаються номери повторів, а на вертикальній – число правильно відтворених слів.

У здорових людей дорослого віку і у дітей шкільного віку крива запам'ятовування може бути такою: 5, 7, 9 або 6,8,9 або 5,7,10 тобто до третього повторення досліджуваний відтворює 9 або 10 слів і при наступних повтореннях утримується на числах 9 або 10 (Рис.1).

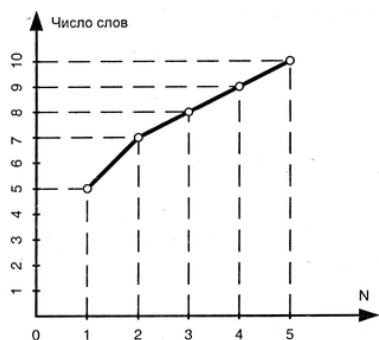

Рис. 1 Крива запам'ятовування

Крива 4,4,5,3,5 свідчить про низький рівень короткотривалої пам'яті. Крім того, досліджуваний відтворив зайве слово «вогонь» і при повтореннях повторював цю помилку. Такі зайві слова можуть продукувати діти в стані розгальмованості.

«Крива запам'ятовування» може свідчити і про зниження активної уваги. Інколи досліджуваний може відтворювати 8, 9 слів, а потім після кожної проби відтворення кількість слів зменшується або носить зигзагоподібний характер. Такі особливості «кривої запам'ятовування» вказують на виснаженість уваги.

Інколи досліджувані можуть відтворювати однакову кількість однакових слів. Крива має вигляд плато. Це може свідчити про емоційну в'ялість, відсутність інтересу до дослідження, відсутність зацікавленості і бажання запам'ятати більше слів (Рис.2).

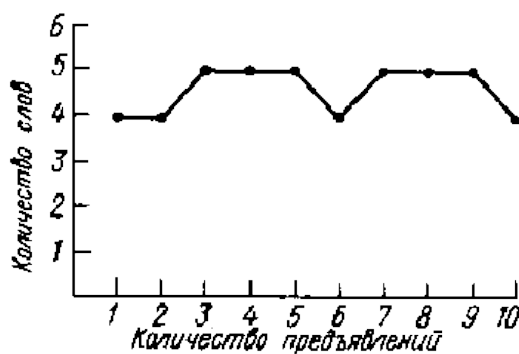

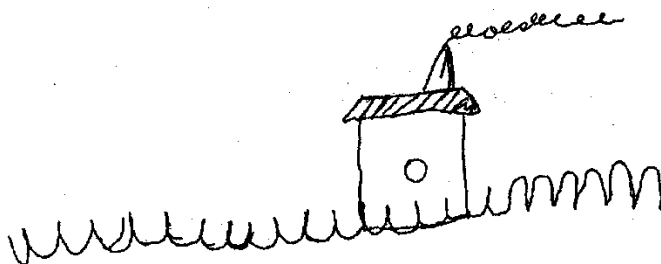
Рис.2 Крива запам'ятовування

**ПРИКЛАД КОПЮВАННЯ ПИСЬМОВИХ БУКВ
МЕТОДИКА КЕРНА-ЙЄРАСЕКА (ЗАВДАННЯ 2)**

Син і тато

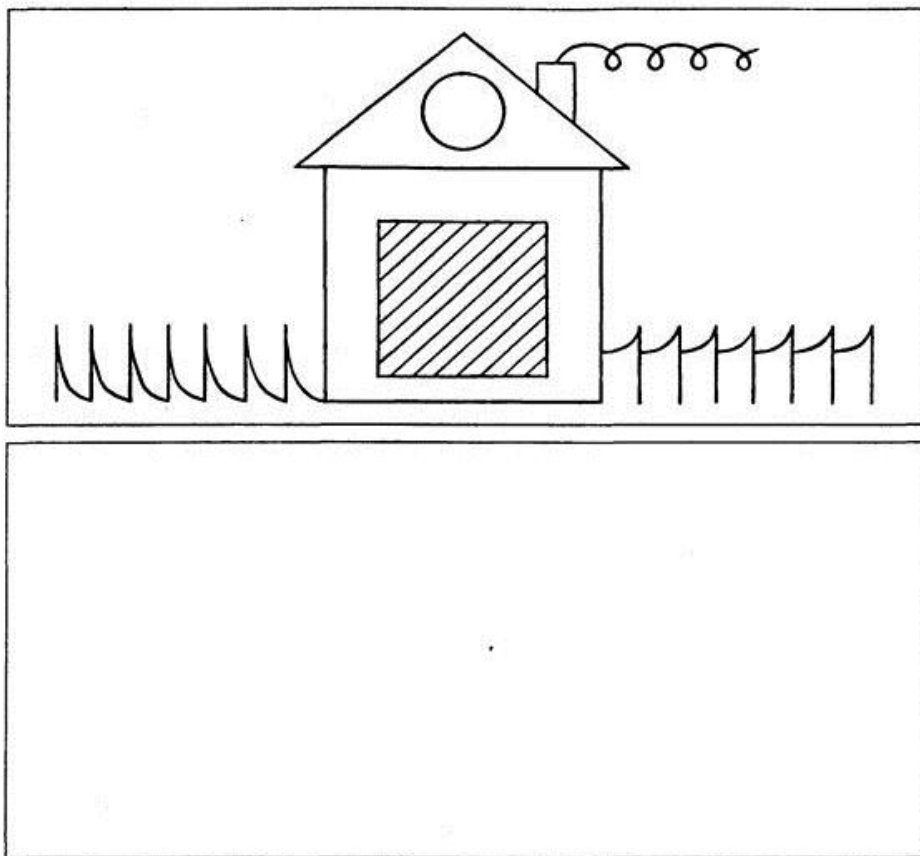
- 1 Син і тато
- 2 Син і тато
- 3 Син і тато
- 4 Син і тато
- 5 Син і тато

**Приклади виконання завдання на копіювання малюнку
методика «Будинок» (Н.І.Гуткіна, 1993)**

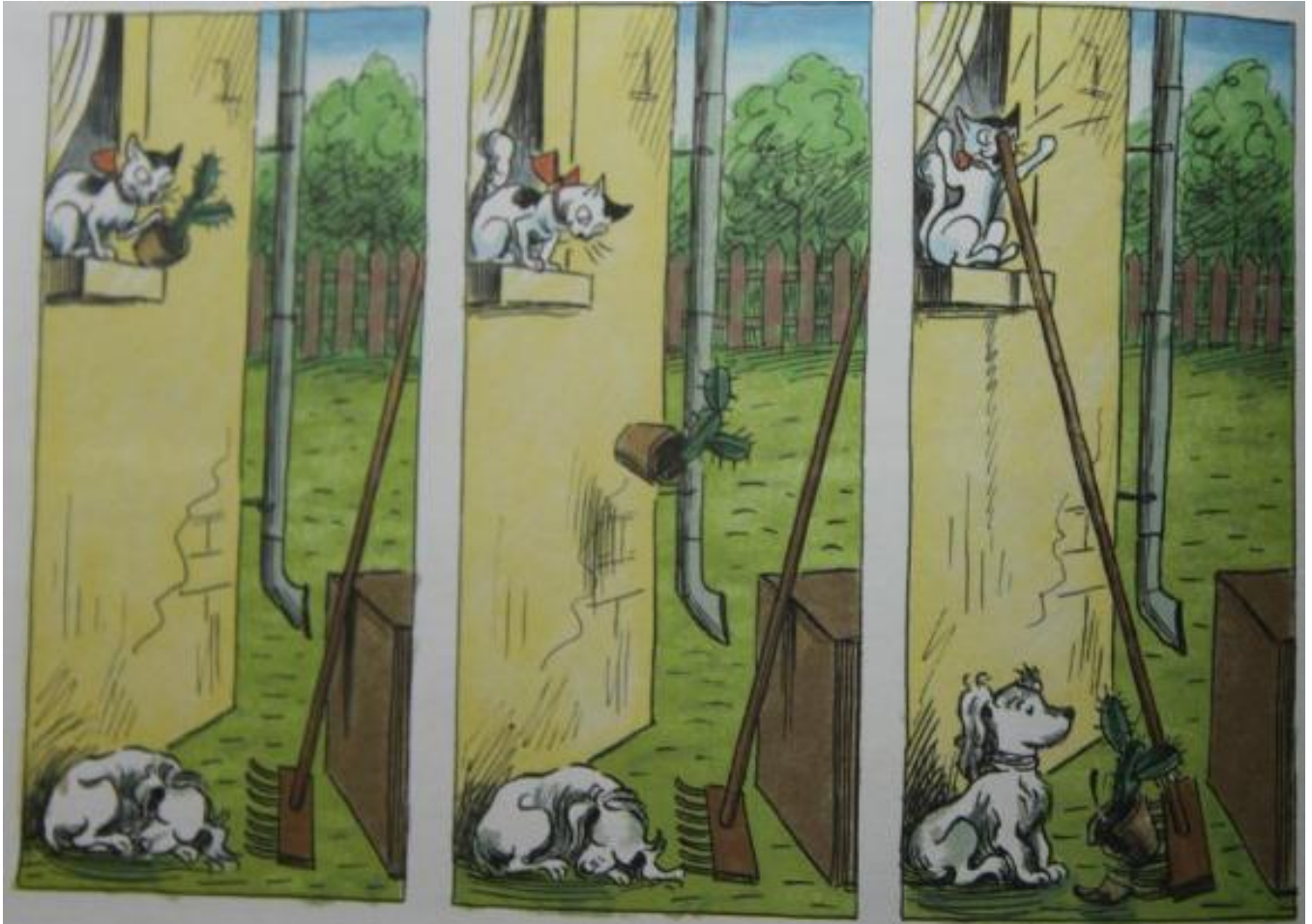

Бланк для дослідження

методика «Будинок» (Н.І.Гуткіна, 1993)

Стимульний матеріал для організації дослідження (IV клас)
Розуміння змісту послідовності сюжетних картинок

Стимульний матеріал до методики «ТРИВОЖНІСТЬ»
Варіант для дівчат

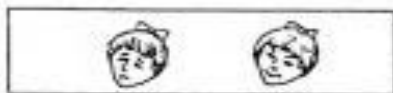
1

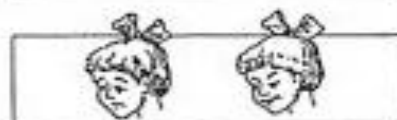
2

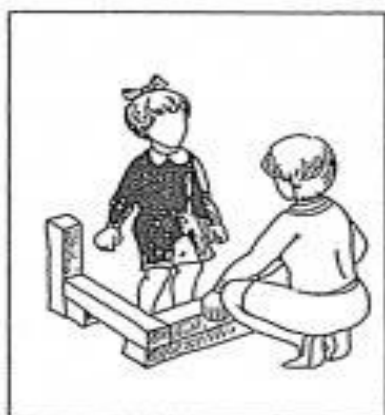
3

4

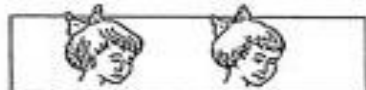
5

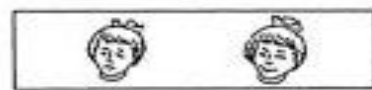
6

7

8

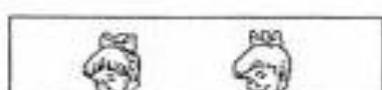
9

10

11

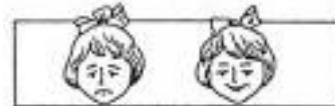
12

13

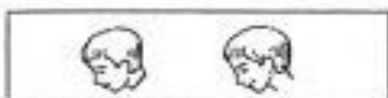

14

Стимульний матеріал до методики «ТРИВОЖНІСТЬ»
Варіант для хлопців

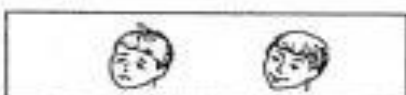
1

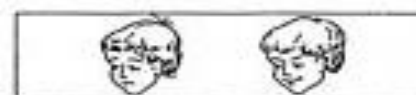
2

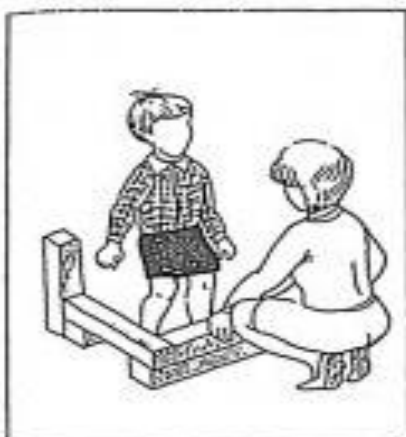
3

4

5

6

7

8

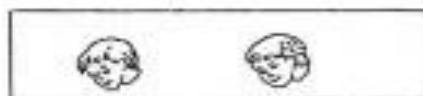
9

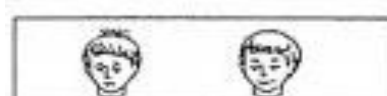
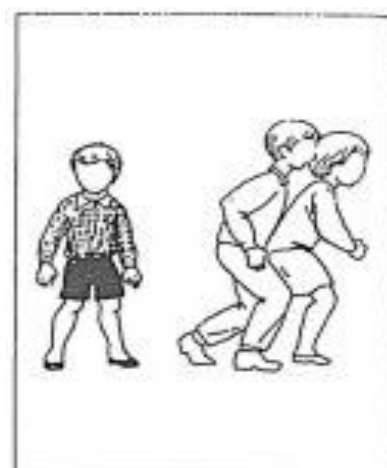
10

11

12

13

Інтерпретація отриманих результатів за методикою «ТРИВОЖНІСТЬ»

Інтерпретація результатів здійснюється окремо по кожному малюнку (за результатами Л.Ясюкової).

Окремо звертається увага на те, кого дитина називає у ситуаціях з дорослим (питання № 2, 8, 13)

№ малюнка	Емоційне забарвлення ситуації (знак адекватного сприймання)	Ситуація сприймається як	Ситуація (причини) неадекватної реакції	Причина тривожності (порушення адаптації)
1. Діти граються	+	Гра з однолітками	<ul style="list-style-type: none"> • Не складаються стосунки з ровесниками • батьки обмежують ігри з друзями (в залежності від реакції на наступні малюнки) 	Обмеження контактів з однолітками
2. Дитина й дорослий з меншою дитиною	0		<ul style="list-style-type: none"> • Дорослий (мати, батько) приділяє менше уваги (позитивної чи негативної), ніж іншій дитині (незалежно від віку) • Дорослий ставить за приклад чужу дитину 	Порівняння з іншими дітьми або дорослими
3. Дитина як об'єкт агресії	-		<ul style="list-style-type: none"> • Як ситуацію «+» (веселе обличчя) сприймають активні хлопчики, які уміють протистояти агресії • Бійка – нормальний спосіб вирішення конфлікту • Прагнення, готовність демонструвати силу, вступити у боротьбу 	Ситуації зверненої агресії
4. , 7., 14. Вдягання, умивання, їжа	0	Побутові ситуації Як власний портрет	<ul style="list-style-type: none"> • Дорослі фіксовані на акуратності, дотриманні режиму, постійно роблять зауваження • дорослі підганяють дитину із уповільненим темпом моторики • дорослі фіксовані на правильному харчуванні дитини, незважаючи на її переваги • Негативна самооцінка 	Жорсткість у вихованні, ігнорування індивідуальних особливостей дитини
5. Дитина грається зі старшим	+	Гра з дорослим	<ul style="list-style-type: none"> • Близький дорослий зосереджений на навчанні, обмежує ігри • Близький дорослий заохочує тільки «корисне» використання часу 	Перфекціонізм, тривожність дорослого
6. Дитина грається сама	0	Самостійна гра	<ul style="list-style-type: none"> • Дорослі більше уваги приділяють собі, ніж дитині 	Ігнорування дитини. Недостатність уваги
8. Дорослий сварить дитину	-		<ul style="list-style-type: none"> • Як ситуація «+» сприймається розпеченими, безтурботними дітьми 	Недостатність контролю за поведінкою
9. Дитина на уроці	+		<ul style="list-style-type: none"> • Негативне ставлення до школи • Неготовність відповідати ролі «учня» 	Шкільна тривожність
10. Ситуація суперництва	-	Суперництво, а не агресивний напад	<ul style="list-style-type: none"> • Як ситуація «+» приймається дітьми, що вміють постояти за себе, забиякувати 	Потреба у прояві агресії
1. Збирання іграшок	0	Ігрова ситуація	<ul style="list-style-type: none"> • Дорослі обмежують гру, орієнтуються на «потрібні» діяльності 	Обмеження ігрової активності
2. Ізоляція, ігнорування іншими дітьми	-	Діти граються	<ul style="list-style-type: none"> • Як ситуацію «-» сприймають діти, у яких спостерігаються труднощі спілкування з ровесниками 	Обмеження контактів з однолітками
3. Дитина з батьками	+		<ul style="list-style-type: none"> • Порушення стосунків з батьками (близькими дорослими) або з одним із них • Внутрішні конфлікти між батьками (дорослими), а дитина є свідком • Відчуття недостатності, переживання відсутності одного з батьків • У неповній сім'ї, де немає дискомфорту, малюнок сприймається як нейтральний 	Порушення стосунків із батьками (близькими дорослими)

Стимульний матеріал для організації дослідження (ІІІ клас)
Бланк для дослідження професійних інтересів та схильностей
(диференційно-діагностичний опитувальник «Я віддам перевагу»,
за Є.О. Клімовим)

1 а. Доглядати за тваринами	1 б. Обслуговувати машини, прилади (стежити за їхньою роботою, регулювати)
2 а. Допомогати хворим людям, лікувати їх	2 б. Складати таблиці, схеми, програми для комп'ютерів
3 а. Стежити за якістю книжкових ілюстрацій, плакатів, художніх листівок, носіїв музики.	3 б. Стежити за станом, розвитком рослин
4 а. Обробляти матеріал (дерево, тканину, метал, тощо)	4 б. Доводити товари до споживача (рекламувати, продавати)
5 а. Обговорювати науково-популярні книги, статті	5 б. Обговорювати художні книги, п'єси, концерти
6 а. Вирощувати молодняк (тварин певної породи)	6 б. Тренувати товаришів (або молодших) для виконання певних вправ (трудових, спортивних)
7 а. Копіювати малюнки, налаштовувати музичні інструменти	7 б. Керувати яким-небудь вантажним засобом — трактором, тепловозом
8 а. Повідомляти, пояснювати людям необхідну інформацію	8 б. Оформляти виставки, вітрини (або брати участь у підготовці п'єс, концертів)
9 а. Ремонтувати речі, вироби, одяг, техніку, житло	9 б. Шукати і виправляти помилки в текстах, таблицях, малюнках
10 а. Лікувати тварин	10 б. Виконувати обчислення, розрахунки
10 а. Лікувати тварин	10 б. Виконувати обчислення, розрахунки
11 а. Виводити нові сорти рослин	11 б. Конструювати, проектувати нові промислові вироби
12 а. Розбирати суперечки, конфлікти між людьми, переконувати, пояснювати, заохочувати, карати	12 б. Розбиратись у кресленнях, схемах (перевіряти, уточняти, приводити в порядок)
13 а. Спостерігати, вивчати роботу гуртків художньої самодіяльності	13 б. Спостерігати, вивчати життя мікробів
14 а. Обслуговувати, налагоджувати медичні прилади, апарати	14 б. Надавати людям медичну допомогу у разі поранень
15 а. Складати точні описи-звіти про явища, які спостерігав, про події	13 б. Художньо описувати, відтворювати події (які спостерігав або уявляв)
16 а. Робити лабораторні аналізи в лікарні	16 б. Лікувати людей, проводити з ними бесіди
17 а. Фарбувати і розписувати стіни приміщень, поверхні виробів	17 б. Здійснювати монтаж будівель або складання машин, приладів
18 а. Організовувати культпоходи ровесників, туристичні походи, екскурсії тощо	18 б. Грати на сцені, брати участь у концертах
19 а. Виготовляти за кресленнями деталі або вироби (машини, одяг), будувати будинки	19 б. Займатися креслярством, копіювати карти, креслення
20 а. Вести боротьбу з хворобами рослин, із шкідниками лісу, саду	20 б. Працювати на клавішних машинах (друкарській, телетайпі, набірній машині тощо)

Стимульний матеріал для організації дослідження (IX клас)
Аналіз результатів дослідження професійних інтересів та схильностей
(диференційно-діагностичний опитувальник «Я віддам перевагу»,
за Є.О. Клімовим)

Обробка результатів: відмітити той тип професій, який отримав найбільшу кількість знаків «+».

Назви типів професій за стовпчиками:

1. Людина – техніка (Л – Т)

Праця людей цієї групи професій пов'язана із:

- Перебудовою деталей, виробів, механізмів (виготовлення деталей, машин, механізмів вручну, на верстатах і автоматичних лініях, слюсарні роботи, монтажні і електромонтажні, будівельно-оздоблювальні, роботи по видобутку та переробці промислової сировини, виготовлення харчових продуктів);
- Обслуговуванням технічних об'єктів (налагодження та обслуговування устаткування, управління верстатами, машинами, механізмами, транспортними засобами та будівельними машинами);
- Відновленням (відновленням та ремонтом технічного устаткування, виробів);
- Вивченням (контроль і аналіз якості виробів і механізмів, випробування якості виробів).

2. Людина – Людина (Л – Л)

Праця людей цієї групи професій пов'язана із:

- Вихованням, навчанням, тренуванням других людей (вихователь ДНЗ, дитячих будинків, викладачі в школах та інших навчальних закладах, майстер виробничого навчання, спортивний тренер);
- Медичним обслуговуванням людей та доглядом за ними (лікар, зубний технік, медична сестра);
- Правовою допомогою (суддя, адвокат, юрисконсульт, працівник міліції);
- Організацією людей, керівництвом та управлінням ними (адміністратор, менеджер);
- Вивченням, описом, дослідженням інших людей (соціолог, психолог, журналіст, слідчий).

3. Людина – Знакова система (Л – З)

Праця людей цієї групи професій пов'язана із:

- Перетворенням, розрахунком, сортуванням (бухгалтер, економіст, працівник пошти);
- Шифруванням, дешифруванням, розпізнаванням символів (стенографіст, радист, лінгвіст, філолог, історик, математик, бібліотекар);
- Управлінням руху (диспетчер, інспектор ДАІ);
- Складанням і збереженням документації (нотаріус, архіваріус, діловод);
- Відновленням, усуненням помилок (коректор, редактор).

4. Людина – Природа (Л – П)

Праця людей цієї групи професій пов'язана із:

- Перетворенням, переробкою (садівник, технолог харчової промисловості);
- Обслуговуванням, охороною флори і фауни (працівник лісового господарства, квіткар, тваринник, птахівник);
- Заготівля продуктів, експлуатація природних ресурсів (риболов, лісоруб, агроном, зоотехнік, мисливець);
- Відновленням, лікуванням (ветеринар, еколог, лісник);
- Вивченням, описом, розвідуванням (генетик, геолог, ботанік, зоолог, метролог).

5. Людина – Художній образ (Л – Х)

Праця людей цієї групи професій пов'язана із:

- Перетворенням, створенням (архітектор, дизайнер, скульптор, модельєр, художник, режисер, композитор);
- Виконанням, виготовленням виробів за зразком в одиничному екземплярі (диригент, музикант, вокаліст, актор, ювелір, реставратор);
- Із відтворенням, копіюванням, розмноженням художніх творів (маляр, майстер художнього розпису).